

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za Dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefranktrahilnim pisem na sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list in članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. šek. rač. 11.153. Telefon 3112

O premeštivah

Mnogo je vprašanj, ki zanimajo učiteljsko, bodisi posameznike ali pa celokupen učiteljski stan. Načelna vprašanja, ki o njih razpravljamo v svoji stanovski organizaciji in ki nas zadevajo prav vse, postajajo včasih aktualnejša in prav zaradi tega govorimo in pišemo o njih takrat več nego sicer. Je pač prav tako, kot pri rani, ki je na zunaj vedno enako velika, a včasih bolj boli nego včasih.

Precej časa nas je zaposlilo zadnje znižanje naših prejemkov, ki nam jih od leta do leta ščipajo, čeprav so že zdavnaj padli pod eksistenčni minimum. Skoro bi pri tem vprašanju pozabili na svoje moralne dobrine, ki prav tako živo rečejo v naše življenje, kot redukcija prejemkov. Ako obrnemo svojo pozornost tudi na kako drugo vprašanje, ni s tem rečeno, da hočemo prvo prepuštili pozabi. Nasprotno, pokazati moramo le, da nam tudi neredne moralne dobrine prizadevajo mnogo gorja, in je tudi posledica teh občuten udarec po marsikaterem učiteljskem žepu. Neočljiva je torej povezanost posameznih vprašanj, ki zadevajo naše moralne in materialne dobrine.

Poglejmo učiteljsko stalnost. Če bi jo imeli — zgubili smo jo namreč že z znanim § 71 v uradniškem zakonu iz l. 1923. — bi bila mnogim učiteljem prihranjena premešitev po službeni potrebi, kakor tudi »po prošnji«. Čeprav menda ni učitelja(ice), ki ne bi poznal bistvene razlike med premešitvijo po prošnji in po službeni potrebi, vendar je potrebno poudariti, da ni več najvažnejše to, da dobiš s premešitvijo po prošnji ono mesto, ki si zanj prosiš, odnosno bolje rečeno, ki si ga želiš, in da prideš s premešitvijo po službeni potrebi vedno v tak kraj, kjer je res potreba po novi učni moči in sicer taki, ki je postala morda na drugi šoli odvisna. Nič več ni temu tako. Dogodili so se že primeri, da je kdo prošil za mesto, ki ga ni želel, prošil je zanj, ker se je bal priti na slabše. In čeprav bi tako mesto dobil po prošnji, vendar ni bila njegova želja priti v ta kraj. Čim je bil uzakonjen znan § 71, o katerem smo že toliko pisali v zvezi z učiteljsko stalnostjo, tudi ni več službena potreba vedno resnični vzrok »službene potrebe«. Saj je primer, ki smo ga doživeli pred nekaj več kot enim letom, da je prišlo na zaslišno enorazrednico kar troje učiteljev »po službeni potrebi«, bil le nesrečen slučaj, ki se pač lahko vsakomur primeri če obstaja nujna službena potreba.

Se ena je razlika med premešitvami po prošnji in službeni potrebi. Namreč premešitev po prošnji se vrši na lastne stroške, a če je učitelj premeščen po službeni potrebi, dobi povrnjene ščitvene stroške. Ker pa je v zadnjem času uvedena v naši državi resnična štednja, tedaj se nam ni bati, da bi se mogla zgoditi taka usodna pomota, da bi prišlo na enorazrednico kar tri učne moči, kot je zgoraj omenjeno.

Vprašanje premešitev po prošnji pa ni tako enostavno. Včasih so bili objavljeni razpisi službenih mest in kdor ni bil zadovoljen na enem mestu, je prošil na osnovi razpisa za drugo. Če je bilo včasih več kompetentov za eno mesto, ga je pač dobil oni, ki je imel več sreče, ali pa vplivnejšega strica. A sedaj že dolgo ni več tako. Nič več ni razpisov, ker pač ni učiteljske stalnosti. In če te ni, čemu naj bi še bili razpisi? — Pa vendar se oddajajo mesta po prošnji. Nekaj praznih mest je sicer bilo objavljenih tudi koncem lanskega šolskega leta, a to ni bil razpis. — Toda kako to, da se vendarle oddajajo mesta po prošnji? Mnogi zvedo slučajno za kako mesto, ki je prazno, pa prosijo zanj, ker bi jim bilo ljubše nego dosedanje, a nekateri so pozvani, da prosijo za novo službeno mesto, dasi so na svojem mestu zadovoljni in nikakor ni njihova želja, da bi ga zapustili in odšli drugam.

Pri presoji oddaj službenih mest moramo upoštevati vedno dvojje: želje in potrebe prosilca in pa službeno potrebo. In prav to je bistvo vseh premešitev. Nikakor ni mogoče spraviti v sklad eno z drugim. Prosilčeve želje so največkrat v diametralnem nasprotju s službeno potrebo, a redek bi bil primer, da bi mogla poslednja — to je službena potreba biti po godu prosilcu.

Učiteljeva osebnost naj se zrcali predvsem v pravilnem razumevanju borbe za pravice lastnega stanu

Ze mnogo smo pisali in razpravljali o učiteljski stalnosti in pravičnem disciplinskem postopku, kar je oboje za učiteljsko ne samo nujna, marveč naravnost vitalna potreba. Toda še in še moramo to poudarjati in

povzdigniti svoj glas po uvedbi učiteljske stalnosti in disciplinskem postopku kakršnega ima ostalo uradništvo. Le če bi dosegli to dvojje, bi bil marsikdo obvarovan, da skuša ustvariti službeno potrebo tam kjer je ni. Gotovo bi tudi prošnji za ona mesta, ki jih prosilci ne želijo, ne bilo, če bi imeli stalnost

zvezano s pravičnim disciplinskim postopkom.

Končno se moramo sami vprašati: Zakaj so potrebna taka razmotrivanja? Saj je vendar nekje zapisano: Človek je bitje, ki ne zmagače s svojo močjo, marveč s svojim razumom.

Posledice znižanja plač

O zadnjem znižanju uradniških plač je našo časopisje že precej pisalo in reči moramo, da je pisalo uvidevno in se ni vrglo na polje demagoštva, kot se je včasih že to dogajalo. Zadeva je bila toliko resna, da je sama vlada uvidela nevarnost, ki je pretela uničiti mnoge družine ter je svojo prvotno uredbo pri najbolj prizadetih vsaj nekoliko omilila.

Vemo, da se je vlada dotaknila uradniških plač le v nujni potrebi, ki so jo zakrivilo po eni strani razorane razmere svetovnega gospodarstva, ki sega tudi do nas, po drugi strani pa se je pri nas v gotovih bobah denar naravnost razmetaval v najrazličnejše politične avanture. Veliko vprašanje pa je seveda, če bodo žrtve, ki jih more prenesti uradništvo, količkaj uspešno zdravilo našemu narodnemu gospodarstvu. Gospodarstveniki o tem po vrsti zelo dvomijo.

Danes se povsod čuti pomanjkanje gotovine. Krožečega denarja je vse premalo, od tod tudi zastoj trgovine, pomanjkanje dela in vsega kar je s tem v zvezi. Pri nas je stalno krožeči denar največ oni, ki pride iz rok uradništva. Saj živimo iz rok v usta kot pravijo ljudje. To vedo prav dobro trgovci in kmetje. Prve dneve v mesecu so trgi z vsem založeni, ker prodajalci vedo, da je dobil uradnik pred kratkim svojo plačo. Koncem meseca ne vozijo več takih množin naprodaj. V bližnji večjih krajeh to prav točno opazujemo.

Pa oglejmo si to zadevo še z druge, z duhovne strani.

V boju za goli obstanek morajo propadati vsa lepa stremjenja v človeku, vzbujajo pa se rada nagnjenja, ki ne bodo v korist ne posamezniku, ne skupnosti. Boj za obstanek ne pozna obzirnosti in morale. O tem nam pričajo žalostni časi naše preteklosti, ko so se za količkaj boljši košček kruha prodajali nazori. Tu se odpirajo na stečaj vrata korupcije in vsem podobnim izrodkom nenormalnih razmer.

Uradništvo je zelo važen stan v državi. Kjer ta ustroj popušča, se začne še marsikaj rušiti. Svarilen vzgled za to nam je predvojna Rusija, kjer ti je uradnik naredil kar si hotel, samo, če si mu naklonil dobro podkupnino.

V predvojni Avstriji je bilo učiteljsvo v večini kronovin zelo slabo plačano. In kdo se je zavzel za to ubogo paro? Sama vojaška oblast! Seveda je niso vodili pri tem kaki

Za nove „čitanke“

»Izvoljen je bil sreski redakcijski odbor (tov. nadzornik Potočnik, Kislinger in Mahkota), ki bo zbral gradivo, ki ga bo prispeval srez. Pri šolskih konferencah naj se stavi na dnevni red točka »Naše čitanke« in o uspehu je poročati društvu; prav tako je poslati zbrano gradivo in nasvete.«

Tako je sklenilo sresko društvo Laško na svojem novemberskem zborovanju (gl. »Učit. tov.« z dne 5. XII. 1935.). Ta sklep je priča, da je okrožnica sekciješkega redakcijskega odbora bila pri tovariših in tovarišicah sprejeta z razumevanjem in je želja vseh, da pridemo čimprej do novega čtiva vsaj za osnovno šolo.

Ta ali oni bo morda rekel: »Kaj hočejo vendar, saj imamo čtiva dovolj!« Toda problem novih čitank je nujen in pereč že dalj časa. Posamezniki so neprestano opozarjali na nove potrebe, posebno ostre zahteve po novih sodobnejših knjigah so postavljali udeleženci izobraževalnih tečajev l. 1927—29. Tudi pokrajinske skupščine so permanentno razpravljale v odsekih o novih knjigah za narodno šolo. Številni udeleženci svetovne razstave šolskih knjig v Lipskem l. 1928. smo predlagali spricho zastarelih naših učbenikov že takrat konkretnije oblike bodočih učnih knjig. Kakor mnogo važnih vprašanj, je tudi ta zadeva vsled rastoče gospodarske krize padla v pozabljeno, dokler ni letos stopila zopet v ospredje.

Nedostatke starih čitank so občutili (in še občutijo) vsi oni, ki so sledili duhu časa in doživeli prevrat v pedagoški usmerjenosti. Za uveljavljanje vzgojnih ciljev in izobrazbenih idealov je tudi novi šolski zakon iz leta 1929. določil nova pota aktivnosti dece in koncentracije snovi. S § 44. je bila uzakonjena aktivna ali delovna šola, ki je vrgla iz tečajev Herbartove norme. Oni, ki so bili ali so še ukoreninjeni v metodah 19. stoletja, potrebe po novem šolskem štivu še

človečanski ali kulturni oziri, pač pa strah za lastni prestiž. Takole nekako je bilo pisano že v predvojnih letih v glasilu generalnega štaba: Učiteljsvo je treba boljše plačati ali pa podržaviti. Nevarnost je, da bo začelo zaradi gmotnega zapostavljenja vstopati v socialistične vrste. Te ideje bo potem razširjalo naprej med ljudstvom. Ni bolj nevarnih ljudi kot je intelgenca te vrste, ki je posejana po vseh skrivnih kotih naše domovine in nam lahko podminira s svojimi prevratnimi nazori vso očetnjavo. —

Take skrbi so imeli takrat vojaški krogi in niso bili ravno napačno poučeni. Saj so imeli odlično izvedeno opazovalno službo.

Danes so sicer drugačne razmere, a posledice, ki jih rodi beda, lahko zavzamejo sicer druge smeri, prinašale pa kljub temu ne bodo nič dobrega.

Pred očmi imam zlasti učitelja v zapuščenih, od kulturnih središč oddaljeni vasi. Edin tovariš, ki ga ima, mu je v dolgih zimskih večerih knjiga ali časopis. Knjigo si še izposodi. A človek nima pravega veselja do nje, ker bi jo mnogokrat še rabil, a jo mora v določenem roku vrniti. Časopisa si pa kar ne more izposojati. Danes bi bilo to že kar poniževalno. Marsikoga zanima literatura, znanost, umetnost. A vse je v primeri z dohodki tako drago, da postajajo take želje nedosegljive. Radio je predrag. Kdaj bodo plačani obroki in kako, ko ni niti za najnujnejše življenjske potrebščine.

Samotarji rabijo včasih razvedrila, sebi enake družbe, sicer se jih loti melanholija, ki lahko otruje duha. Morali bi obiskati vsaj v daljših razdobjih kakršnokoli kulturno prireditve. To za današnjega človeka ni več potrata, temveč duševna potreba, ako hoče količkaj ostajati na površju naše dobe. Da bi mislil na daljšo potovanje, ki širi človeku obzore, mu daje priliko spoznavati svet, življenje, ljudi in razmere v bližnji ter daljni tujini, kar bi mu lahko zelo koristilo pri pouku — to so danes že utopije.

Pravilen razvoj šolstva je mogoč le z njegovo ločitvijo od politične uprave

ne morejo občutiti. Saj so za predmetni pouk starega kova bile čitanke nalašč sestavljene in nikakor ne morejo služiti pravemu »življenjskemu pouku«, ki hoče privzgojiti trajno veselje do čitanja. Tega v velikih meri o šoli odrasli mladini ne moremo v splošnem trditi. Tovariš, ki je izvedel statistiko v kmetsko in gosp. nadaljevalni šoli večje ravninske vasi, bi lahko v tem pogledu podal porazne podatke. Kajti šola je navajala deco k čitanju beril, ne pa k čitanju knjig. Pa še to se je vršilo na berilnih sestavkih, večinoma dolgočasnih in zelo oddaljenih od resničnega življenja. Ze naslov »Čitanka« odbija in se v bodoče mora namoestiti z naslovi iz življenja.

Idealne bi bile — zlasti iz vidika strnjene šolskega dela — čitalne knjižice (pole) iz raznih življenjskih področij, ki bi vsestransko podale otroku kos resničnega življenja. To dejstvo je v polnem obsegu vpoštevala letošnja anketa za nove šol-

VSEBINA:

O premeštivah. Posledice znižanja plač. Za nove »čitanke«. Prvi kongres Jugoslovanske Unije za zaščito dece.

Mladina govori. LISTEK: Vse je tako kot pred sto leti. Splošne vesti. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU.

ske knjige, na kateri pa so zastopniki skoraj vseh učiteljskih društev — izvoljeni na letošnji banovinski skupščini JUU — za prehodno dobo ubrali še kompromisno pot: razredno čtivo v obliki sintetično zbrane snovi, kakor se je to dokaj posrečilo tov. Fleretu z »Našo prvo knjigo«, kjer Ivo in Ana skozi vso knjigo doživljata veselje in žalost »šole in doma«. V 2. šol. letu naj knjiga obsega žitje in bitje v »štirih letnih časih«. 3. šol. leto naj pokaže »Ljubo doma, kdo ga ima«, 4. šol. leto pa »Čez hribe in doline«. To so vodilne misli za posamezna šolska leta, kakor jih je predlagal tov. E. Vranc v znanem »Projektu učnega načrta za narodno šolo«. (Izdalo JUU v Beogradu — cena Din 3/50.) To je najboljša rešitev za bližnjo bodočnost.

Novo »čitanke« v redakciji odbora JUU je pospešil tudi razpis novih šolskih knjig ministrstva prosvete v Beogradu, ki bo pa najbrž preklican. To bo stvari samo koristilo, saj je učiteljska stanovska organizacija proti monopolizaciji in unifikacijam nastopila takoj po izidu tozadevnih uredb, dobro poudarjajoč nadaljnji razvoj slovenskega šolstva.

Sekcija JUU je s posebno okrožnico razglasila, da je k sodelovanju za novo razredno čtivo osnovne šole

vabljen vse slovensko učiteljsvo.

Tudi »Učit. tovariš« je v št. 15. od 7. novembra objavil podrobnejše smernice za zbiranje gradiva v označenem okviru razrednih vodilnih idej. Sresko društvo Laško je pokazalo kot prvo svetel zgled za sodelovanje. Naj bi sledila vsa društva, da bo bodoče čtivo osnovnih šol resničen in veren izraz vse Slovenije ter pravi odsev domače grude!

Poleg načela domačnosti in sodobnosti (socialno razgibana doba) je posebno važen pedopsihološki (mladinolovni) moment, ki se nekaj pri čitankah še ni dovolj upošteval. Premalo temeljito poznamo duševni obraz povojnega slovenskega otroka, da bi mogli s 100 % sigurnostjo ugoditi njegovim potrebam. Nebroj vprašanj je še neresenih in danes nimamo raziskanega niti zanimanja našega šol. otroka, dočim imajo drugi narodi že točno pedološko sliko svoje mladine. Morda bo »Vseslovanski pedološki kongres 1937 v Beogradu« dal potrebno inicijativo za znanstvena raziskovanja otroka v naši domovini.

Za sestavo novega čtiva bi bili zelo potrebni poskusni na posameznih šolah, kjer se naj po razredih in pri učiteljsvu ugotovijo posebno posrečeni literarni sestavki, ki jih je deco osnovne šole najbolj vzljubila. Takšno gradivo iz vseh srezov bi pomenilo posebno dragocen prispevek k izgraditvi naše mladinske literature sploh! Zlasti »Mladinski matici« bi podatki dobrodošli, posebno pa prosimo zanje redakcijski odbor za nove šolske knjige, pri sekciji JUU v Ljubljani.

Po vzoru vrlih tovarišev v Laškem pojdemo na delo za nove slovenske »čitanke«, da s skupnim delom ustvarimo knjige, ki bodo v skladu s sodobnostjo in bližnjo bodočnostjo ter bodo neposredno tudi zrcalo slovenske pedagoške zavesti v onih časih, ki napreduku šolstva sicer niso naklonjeni!

E. V.

Prvi kongres Jugoslovanske Unije za zaščito dece

(Nadaljevanje.)

Predavanja o temi: Vmeščanje otrok v družine se je nadaljevalo istega dne (30. nov. pop.) v dvorani Rdečega križa. Število poslušalcev se je močno skrčilo.

Gospodična Milena Atanacković (šef Odseka za zaščito mater in dece v ministru socialne politike in narodnega zdravja v Beogradu) je referirala o temi: Vmeščanje dece v družine v naši državi. V referatu g. dr. Ambrožiča smo že čuli, da v naši državi prednjači v delu za otroka Slovenija. Gospodična Atanacković pa je to konstatacijo še podčrtala in se obenem spomnila velikega

dela na polju zaščite dece pokojnega predsednika te akcije g. Levičnika. Dobro poznavanje avstrijskih zakonov za zaščito otrok, kakor tudi dobro poznavanje slovenskih razmer v pogledu dečje zaščite, ki jih je osebno proučila, ji je omogočilo podati izčrpno sliko in stanje sedanjega dela. Podrobno je navajala pogoje, ki jih predvideva uredba za sprejemanje otrok v varstvo, poudarjala, da se povsod pojavlja težnja za zaščito dece, kar je znak, da je ta zaščita eden najbolj perečih socialnih in nacionalnih vprašanj. Če smo izvedli pri nas uredbo o socialni zaščiti otrok,